

Mirosław Jerzy Sadowski

ROZPRAWA DOKTORSKA

WYBRANE ZASADY PRAWA ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENI NA TLE

ZAŁOŻEŃ TEORETYCZNOPRAWNYCH

STRESZCZENIE

Niniejsza rozprawa doktorska stanowi teoretyczną i dogmatyczną analizę wybranych zasad prawa zagospodarowania przestrzeni. Przeważnie doktryna prawnicza nie formułuje zasad prawa zagospodarowania przestrzeni jako norm z powodu teoretycznych niejasności co do dokładnego sposobu wyrażania zasad w tej formie. Te niejasności rodzą pytania w dogmatyce, jakie postępowanie jest nakazane w zasadzie prawa i jak przekłada się ono na skutki w rzeczywistości. W rezultacie głównym celem podjętych badań jest wybór teoretycznoprawnej koncepcji zasad prawa najbardziej przydatnej dla dogmatyki prawniczej, umożliwiającej przeprowadzenie wystarczająco jednoznacznej i metodologicznie weryfikowalnej wykładni zasad prawa zagospodarowania przestrzeni.

Z głównym celem rozprawy wiąże się teza główna, zgodnie z którą wartość prawna stanowi element zasady prawa, który determinuje jej pojęcie w teorii prawa, wykładnię w dogmatyce i realizację w praktyce prawniczej. Aby wykazać tezę główną postawiłem szereg tez szczegółowych.

Pierwsza teza szczegółowa o wymiarze teoretycznym wskazuje, że pojęcie „zasady prawa” oznacza nakaz oceniania innych zjawisk, takich jak normy prawne, ze względu na kryterium, którym jest szczególnie aprobowana wartość. Charakterystyczny element wartości w zakresie normowania zasady prawa prowadzi do drugiej tezy teoretycznej, zgodnie z którą zasady prawa odtwarza się w drodze wykładni z przepisów prawnych za pomocą szczególnych reguł egzegezy. Kolejne tezy świadczą o kluczowym znaczeniu wartości dla treści zasady prawa na gruncie dogmatycznym. Trzecia teza wskazuje, że wyodrębnienie i podziały zasad prawa zagospodarowania przestrzeni na podstawie wyrażonych w nich wartości wskazują ich zakresy zastosowania. Zgodnie z czwartą tezą, wartości mają wystarczająco jasne i weryfikowalne znaczenia, i niepełna ich wykładnia stanowi przeszkodę w odtworzeniu systemu zasad prawa zagospodarowania przestrzeni. Piąta teza, która ma na celu zaradzić problemowi wskazanemu w tezie czwartej, odwołuje się do tezy drugiej i wskazuje, że odtworzenie wartości wyrażonych

w wybranych zasadach materialnego prawa zagospodarowania przestrzeni opiera się na szczególnej wykładni przepisów prawnych przy uwzględnieniu wiedzy merytorycznej i ocen doktryn społeczno – politycznych. Szósta teza potwierdza tezę piątą, zważywszy na to, że uzupełnienie szczególnej wykładni wartości wyrażonych w wybranych zasadach materialnego prawa zagospodarowania zwiększa efektywność ich realizacji.

Rozprawa dzieli się na siedem rozdziałów pogrupowanych w dwóch częściach: teoretycznej i dogmatycznej, oraz wykorzystuje metodę logiczno – językową wspartą metodą aksjologiczną oraz pośrednio socjologiczną.

W rozdziale pierwszym osadziłem pojęcie „zasady prawa” w siatce pojęciowej ukształtowanej historycznie i współcześnie w nauce prawa, w tym z zakresu aksjologii prawa. W rozdziale drugim podjąłem się uporządkowania poglądów teoretycznych o źródłach zasad prawa, zwłaszcza wartości prawnych. W rozdziale trzecim ujednoliciłem katalogi zasad prawa zagospodarowania przestrzeni i zweryfikowałem ich wyodrębnienie oraz wewnętrzne podziały na podstawie wyrażonych w nich wartości. W czwartym rozdziale prześledziłem, jak dotychczas w szczegółowej nauce prawa przebiegała wykładnia wartości jako elementu zakresu normowania zasad prawa zagospodarowania przestrzeni odtwarzanych z u.p.z.p. Wnioski wynikające z czwartego rozdziału pozwoliły w piątym rozdziale uzupełnić wykładnię wybranych reprezentatywnych zasad prawa zagospodarowania przestrzeni: ładu przestrzennego, dobrego sąsiedztwa i wolności zagospodarowania terenu. W rozdziale szóstym sprawdziłem, czy uzupełnienie wykładni wybranych zasad prawa w poprzednim rozdziale poprawia efektywność ich realizacji i pozwala wybrać jednoznaczne warianty innych norm aprobowane z punktu widzenia wartości wyrażonych w zasadach.

Wnioski z niniejszej rozprawy odpowiadają jej tezom. Zasady prawa nakazują ocenianie innych norm ze względu na zgodność z wartościami zasadniczymi, a szczególne reguły egzekucyjne umożliwiają intersubiektywnie weryfikowalne odtworzenie wartości zasadniczych z u.p.z.p. Taka rekonstrukcja wybranych wartości prowadzi do spójnego i jednoznacznego systemu zasad prawa zagospodarowania przestrzeni, które mogą być w konsekwencji efektywnie realizowane. Obok przedstawionych wniosków *de lege lata*, przeprowadzona analiza pozwala sformułować postulaty *de lege ferenda* pod adresem prawodawcy, w szczególności, aby stanowił zasady prawa przy uwzględnieniu szczególnych reguł wykładni wartości zasadniczych oraz aby wyraźnie uzasadniał szczególną aprobatę wartości zasadniczych prawa zagospodarowania przestrzeni.